

MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ MESLEĞE BAKIŞI, BEKLENTİLERİ, SORUNLARI ve ÇÖZÜM ÖNERİLERİ GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİNDE BİR ARAŞTIRMA¹

Rojhat ARSLAN¹

İsmail AYDEMİR²

Öz

Ülke ekonomilerinde önemli işlevleri olan muhasebe meslek mensupları uygulamada bazı sorunlarla karşılaşmakta ve mükellefler, kurumlar, kuruluşlar ve meslek odasından bazı beklentileri olmaktadır. Meslek mensuplarının beklenti ve sorunlarının çözüme kavuşturulması muhasebe mesleğinin standartlarının yükselmesine vesile olacaktır.

Bu çalışma ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının mesleğe bakışı, beklentileri ve sorunlarının araştırılması ve beklentileri ile sorunlarına çözüm önerilerinin sunulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde faaliyette bulunan muhasebe meslek mensuplarına internet aracılığıyla iletişim sağlayan telefon uygulaması aracılığı ile anket uygulanmıştır. Araştırma kapsamında 417 muhasebe meslek mensubuna ulaşılmıştır. Anketlerden elde edilen veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçeklere güvenilirlik ve faktör analizi uygulanmıştır. Çalışmanın bulgular kısmında meslek mensuplarının sorunlarının ve beklentilerinin yüksek görülmüştür. Çalışmanın sonuç ve öneriler kısmında ise meslek mensuplarının başlıca beklentileri ile sorunlarına çözüm önerisi sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe Meslek Mensubu, Muhasebe Mesleğine Bakış, Beklentiler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri.

JEL Kodları: M40, M41.

A RESEARCH IN THE SOUTHEASTERN ANATOLIA REGION OF ACCOUNTING PROFESSIONALS 'PROFESSIONAL OUTLOOK, EXPECTATIONS, PROBLEMS AND SOLUTION PROPOSALS

Abstract

¹ Bu çalışma, Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İşletme Bilim Dalında Dr. Öğr. Üyesi İsmail AYDEMİR danışmanlığında Rojhat ARSLAN tarafından “Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleğe Bakışı, Beklentileri, Sorunları ve Çözüm Önerileri Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Bir Uygulama” başlığıyla 02.07.2020 tarihinde savunulan Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

¹¹ Bilim Uzmanı, rojhat_arslan95@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-6788-3846.

²² Dr. Öğr. Üyesi, Uşak Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu Uluslararası Lojistik ve Taşımacılık Bölümü, ismail.aydemir@usak.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0001-9647.

Accounting professionals, who have important role in the economies of the country, face with some problems in practice and have some expectations from taxpayers, institutions, organizations, and professional chambers. Resolving the expectations and problems of the members of the profession will lead to increase in the standards of the accounting profession.

With this study, it is aimed to investigate the view of the profession, expectations and problems of the accounting professionals operating in the Southeastern Anatolia Region and to offer solutions to their expectations and problems. In line with this purpose, a questionnaire was applied to the professional accountants operating in the Southeastern Anatolia Region via the phone application that provides communication via internet. 417 professional accountants were reached within the scope of the research. The data obtained from the surveys were analyzed by the SPSS program. Reliability and factor analysis were applied to the scales used in the study. In the findings of study, it was found out that the problems and expectations of the members of the profession were high. In the conclusion and suggestions part of the study, the main expectations, and solutions to the problems of the members of the profession are offered.

Keywords: Accounting Profession Person, Overview of Accounting Profession, Expectations, Problems and Solution Suggestions.

JEL Codes: M40, M41.

GİRİŞ

Muhasebe mesleğinin yapısı gereği sosyal sorumluluğu ağır basan meslek grupları arasındadır. Muhasebe meslek mensuplarının başta devlet ve mükellefler olmak üzere tüm topluma karşı sorumlulukları bulunmaktadır. Ülkemizde muhasebecilik mesleği 3568 sayılı kanunla yasalaşmıştır. Muhasebe meslek yasasında belirtilen şartları yerine getiren meslek adayları Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği'nden (TÜRMOB) ruhsat ve mührünü alarak meslek mensubu olmaya hak kazanırlar.

Meslek mensupları işlerinin gerektirdiği sorumlulukları yerine getirirken bazı sorunlarla karşılaşabilmektedir. Meslek mensupları haksız rekabet, ücret, tahsilat, etik, eğitim ve staj konularında ve mükellefler ile sorunlar yaşayabilmektedirler. Bu sorunlar meslek mensuplarının performansını etkileyebilmekte ve muhasebe mesleğinin standartlarının olumsuz yönde etkilenmesine neden olabilmektedir.

Meslek mensuplarının sorunlarının çözümü konusunda meslek odasından, kurumlardan, kuruluşlardan, mükelleflerden ve meslektaşlarından beklentileri bulunmaktadır.

Meslek mensuplarının sorunlarının ve beklentilerinin çözümü, meslek mensuplarının mesleki faaliyetlerinin daha etkin yürütülmesini sağlayacaktır. Bu durum muhasebe ve mali müşavirlik işlerinin standartlarını olumlu yönde etkileyecektir.

Çalışmanın amacı, meslek mensuplarının mesleğe bakışını, sorunlarını ve beklentilerini araştırmak ve beklentileri ile sorunlarına çözüm önerisi sunmaktır. Araştırmada kullanılan ölçeklere güvenilirlik analizi, faktör analizi yapılmış olup boyutların ve ölçeklerin basıklık ve çarpıklık değerleri +1 ile -1 arasında çıktığından araştırmanın hipotezlerini test etmek amacıyla teste konulan değişkenlerde iki örneklem olması durumunda bağımsız örneklem t testi; üç ve daha fazla örneklem olduğu durumlarda ise tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

1. Muhasebe ve Muhasebe Mesleği

İşletmelerin faaliyetleri nedeniyle varlık ve kaynaklarında meydana gelen değişimlerin belgelenmesi gerekmektedir. Muhasebe aracılığıyla işletmelerin faaliyetleri kayıt altına alınır. Muhasebenin yapmış olduğu beyan ve bildirimlerle de işletmelerin faaliyetleri hukuksal bir zemin kazanır. Ticari belgenin düzenlenmesi ile muhasebe süreci başlar (Bilen vd., 2016: 2).

Muhasebede üretilen finansal bilgiler sayesinde işletmelerin faaliyetleri hakkında bilgi sahibi olunmaktadır (Abdioğlu vd., 2014: 91).

Muhasebenin temel amacı işletmenin faaliyetlerini sürdürülebilir halde tutabilmek ve işletmenin faaliyet sonuçlarını ilgili kişi ve kurumlara sunmaktır (Cemalcılar vd., 2004: 15).

İşletme ile ilgi bilgiye ihtiyaç duyan çeşitli kesimler işletmenin mali durumu ve faaliyetlerinin etkinliği konusunda muhasebenin ürettiği mali tablolar yardımıyla bilgi almaktadır. Bu tablolardan doğru ve yeterince faydalanılabilmesi için ilgili tabloların yasalara, muhasebe ilke ve kavramlarına uygun olması ve gerçeği yansıtması gerekmektedir. Muhasebe uygulamalarında bu temel dayanak olarak kabul edilmektedir (Çonkar, 2015: 13).

Muhasebe mesleği 3568 Sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik kanunu ile yasal statü kazanmıştır. Muhasebe meslek mensuplarının hazırlamış oldukları finansal raporlar işletme içinde ve işletme dışında ilgili tarafların kullanımına sunulmaktadır. Üretilen bu raporlar hem işletme hem de toplam açısından önemi büyüktür. Devlet bütçelerinin değerli bir parçası vergilerdir. Verginin tahakkuku süreci ülkemizde çoğunlukla muhasebe meslek mensupları tarafından yerine getirilmektedir (Arslan, 2020: 13).

Ülkemizde 08.03.2021 tarihi itibarıyla toplamda 114083 muhasebe meslek mensubu bulunmaktadır (Türmob, 2021).

2. Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleğe Bakışı

Üniversitelerde daha çok teorik eğitim alan meslek mensubu adayları muhasebe mesleğine başladığında işlerinde zorlanabilmektedirler. Teorik eğitimden ziyade pratik eğitimin üniversite ortamında daha çok verilmesi meslek mensubu adaylarına dolayısıyla meslek mensuplarına mesleğin pratiği öğretilmesi durumunda muhasebe mesleğinin hizmet kalitesinin artışı sağlayabilir. Muhasebe ücretlerinin tahsilinde sorunların olduğunu ve meslek mensuplarının tutabileceği defter sayısında herhangi bir kota olmadığından defterler her meslek mensubuna dengeli bir şekilde dağılmamaktadır. Devlet muhasebe ücretlerinin banka aracılığı ile aylık düzenli bir şekilde mükelleften tahsil edilebilmesi için yasal bir düzenleme yapması ve her muhasebe bürosunun tutabileceği defter sayısına kota getirilmesi durumunda muhasebe mesleğinin daha güzel yerlere geleceğini düşünmektedirler. (Arslan, 2020: 19-20).

3. Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorunları

Küreselleşme ve ekonomik gelişmelerin etkisiyle işletmelerin yapıları daha büyük ve daha karmaşık bir hale gelmiştir. Muhasebecilerin sayısındaki hızlı artış ve sıklıkla değişen muhasebe meslek mevzuatı gibi nedenlerden dolayı muhasebe mesleği daha yorucu ve daha stresli bir meslek haline gelmiştir. Günümüzde muhasebe mesleği çözüm bekleyen birden fazla problemle karşılaşmaktadır (Dızman ve Güney, 2015: 98).

3.1. Mükellefler ile Yaşanan Sorunlar

Muhasebe mesleğinin değeri çoğu mükellef tarafından yeteri kadar bilinmediğinden mükellefler ile meslek mensupları arasında zaman zaman sorun yaşanabilmektedir. Mükelleflerle meslek mensupları arasında yaşanan sorunlar şöyledir; (Gülçin, 2018: 679).

- Muhasebe ücretinin geç ödenmesi ve/veya eksik ödenmesi
- Daha az vergi tahakkuku için meslek mensubuna talepte bulunması
- Bazı mükellefler asgari ücret tarifesinin altında defterlerinin tutulmasını istemeleri
- Ticari belgelerin muhasebe bürosuna geç intikal etmesi

3.2. Haksız Rekabet Konusunda Yaşanan Sorunlar

Mükellefler istedikleri bir muhasebeci ile çalışabilmektedir. Genellikle mükellefler faaliyet sürdürdükleri bölgede en çok tanınan muhasebeci ile çalışmayı istemektedir. Bu durum meslek mensuplarının mükellef sayıları arasında dengesizlik oluşturabilmektedir. Bir tarafta bir meslek mensubunun yüzlerce mükellefi olabilirken diğer tarafta yeterli sayıda mükellefi olmadığından asgari giderlerini karşılamakta zorluk çeken meslek mensupları olabilmektedir. Böylelikle

muhasabe mesleğinde haksız rekabet tetiklenmektedir. Bu sorunun çözümü için meslek mensuplarının tutabileceği defter sayısına belirli bir kota getirilerek meslek mensuplarının mükellef sayısında adaletli bir dağılım sağlanılabilir (Yıldırım ve Güney, 2012: 42).

3.3. Ücret ve Tahsilat Konusunda Yaşanan Sorunlar

Muhasebe meslek mensuplarının başlıca sorunlardan biri de ücret ve tahsilat sorunudur. Muhasebeciler emeklerinin karşılığı olan muhasebe ücretlerini zamanında tahsil etmekte zorlanabilmekte, eksik tahsil edebilmekte veya bazen yılları bulan tahsilat sorunlarıyla karşılaşabilmektedir (Arslan, 2020: 23-24).

Meslek mensubu sayısındaki hızlı artış ile birlikte ücrete bağlı olarak haksız rekabet ortaya çıkmıştır. Muhasebeciler mükelleflerinin ticari belgelerinin kaydının tutulması ve raporlanmasının yanında günümüzde meslek mensupları mükelleflerinin birçok sorununa çözüm üretmek adına danışmanlık hizmetini de vermektedirler. Fakat muhasebe ücretlerinde bu doğrultuda bir artışın olmaması şikayetçi oldukları bir konu haline gelmiştir (Aydemir, 2015: 72).

3.4. Etik Konusunda Yaşanan Sorunlar

Muhasebe meslek etiği, meslek mensuplarının gerek faaliyetlerini sürdürürken ve gerekse hangi sebeple olursa olsun mesleki faaliyetlerinin sürdürülemediği durumlarda, meslek yasalarına sadık kalarak işlemlerin yapılmasının yanında toplumun değer yargılarının da önemsenerek güvenilir verilerin topluma sunulması, meslek örgütleri ve resmi kuruluşlar ile ilişkilerinde uyulması gerekli kuralların tamamıdır (Daştan vd., 2015: 67). Muhasebe meslek mensupları bazı durumlarda kazançlarının daha çok olması için etik dışı davranışlarda bulunabilmektedirler (Wilks and Zimbelman, 2004: 731). Son dönemlerde dünya genelinde ses getiren muhasebe skandalları bize muhasebe meslek etiği önemini bir kez daha hatırlatmıştır (Kutlu, 2008: 148-150). Dünya genelinde ortaya çıkan bu skandallar finansal bilgiye olan güveni azaltmıştır. Bu güven azalması ekonomik gelişmeyi yavaşlatmaktadır. Bu nedenle düzenleyiciler muhasebe meslek etiği ilkelerinin uygulaması konusunda yoğun çaba içerisine girmişlerdir (Balsarı vd., 2013: 73). Son yıllarda ülkemizde de bu konuda yoğun bir çalışmanın olduğu görülmüştür (Sakarya ve Kara, 2010: 58).

3.5. Eğitim Konusunda Yaşanan Sorunlar

Ülkemizde hemen hemen her düzeyde muhasebe eğitimleri verilmektedir. Fakat teorik bilgiler ile teorik bilgilerin uygulaması arasında farklılıkların olması muhasebeci olmak isteyenler için önemli bir sorun yaratmaktadır (Köroğlu vd., 2015: 290).

Muhasebe eğitiminin etkinliği teorik eğitimin pratik uygulamalarla güçlendirilmesinden geçmektedir. Üniversitelerin eğitim müfredatlarındaki uygulama eksiklikleri nedeniyle muhasebenin pratiği tam olarak kavranamadan öğrenciler mezun olmakta ve iş hayatına atıldıklarında sıkıntılar ile karşılaşabilmektedirler. Üniversitelerin muhasebe müfredatları geleceğin muhasebecileri olacak öğrencilerin söz konusu bu sıkıntılarının giderilmesi için mesleğin uygulama kısmındaki eksikliklerin giderilmesi gerekmektedir. Bu nedenle üniversitelerde ve iş hayatında yeni uygulamalarla bilgi teknolojilerinin kullanılması muhasebe eğitiminde kaliteyi arttıracaktır (Tosunoğlu vd., 2018: 188).

3.6. Staj Konusunda Yaşanan Sorunlar

Üniversitede daha çok teorik bilgilerle donatılıp mezun olan meslek mensubu adaylarının staj döneminde mesleğin uygulama kısmını da öğrenmesi hedeflenmektedir. Dolayısıyla meslek mensubu adayının bilgi ve becerilerinin pekişmesi sağlanması ve aynı zamanda alanında yetkinlik kazandırılması amaçlanmaktadır. Ancak karşılaşılan sorunlar bu amaçlara ulaşılmasını güçleştirebilmektedir. Staj dönemi boyunca başta stajyerler olmak üzere diğer ilgili kişi ve kuruluşlara önemli görevler düşmektedir. Meslek odaları eğitim faaliyetleri ve denetimlerle, meslek mensupları da stajyerlerin yetişmesinde gereken hassasiyeti göstermekle mükelleftir. Çünkü mesleğin itibar ve saygınlığı bu doğrultuda yetişmiş meslek mensuplarıyla korunabilecektir (Özdemir, 2019: 377-378).

Aday meslek mensuplarının staj döneminde karşılaştıkları başlıca sorunlar şunlardır; (Kaplanoğlu, 2014; Özdemir, 2019; Yazarkan ve Yılmaz, 2016).

- Stajyerler, staj yeri bulmakta zorluklar yaşadığı,
- Staj süresinin uzun olması (3 yıl),
- Mesleki sınav yerlerinin uzaklığı,
- Yüksek sınav ve dosya ücretleri,
- Stajyerlere ödenen ücretlerin yetersiz olması şeklindedir.

4. Muhasebe Meslek Mensuplarının Beklentileri

Muhasebe meslek mensuplarının beklentileri aşağıda detaylı bir şekilde incelenmiştir.

4.1. Meslek Mensuplarının Mükelleflerden Beklentileri

Meslek mensuplarının mükelleflerinden beklentileri şunlardır; (Bişgin vd., 2020: 631-634).

- İlgili ayın ticari belgelerinin en erken zamanda muhasebeye teslim edilmesi,
- Hizmet ücretinin her ay düzenli bir şekilde ödenmesi,

- Hayali satış faturasının düzenlenmemesi,
- Hayali alış veya gider faturasının kullanılmaması,
- Meslek mensuplarının kanunlar çerçevesindeki önerilerine uyulmasını beklemektedirler.

4.2. Meslek Mensuplarının Meslek Odasından Beklentileri

Meslek mensuplarının meslek odasından beklentileri şunlardır; (Bişgin vd., 2020: 634-636).

- Sürekli değişen kanunların meslek mevzuatı çerçevesinde meslek mensuplarına yeterli düzeyde ve etkin bir şekilde bilgilendirilmesini ve bu çerçevede gerekli sıklıkta eğitim seminerleri düzenlemesini ve sertifika vererek belgelendirmesinin sağlanmasını,
- Eğitim komisyonlarının etkin bir şekilde işletilerek meslektaşların eğitilmesi dolayısıyla uygulamadaki hataların minimize edilmesi ve hizmet kalitesinin artması için sürekli eğitime tabi tutması,
- Bazı yasa ve mevzuat değişikliklerinde SGK ve Vergi Dairesi yetkili elemanları ile meslek mensuplarını bir araya getirerek uygulama birliğinin sağlanması, tereddütlerin giderilmesi ve meslek hatalarının en az indirilmesinin sağlanmasını,
- Kaçak büroların tespiti için daha çok araştırmanın yapılmasını,
- Zaman zaman toplantılar yapılarak meslek mensuplarının eleştirileri ve sorunları dinlenerek eleştirilerine ve sorunlarına çözüm üretilmesini beklemektedirler.

4.3. Meslek Mensuplarının Meslektaşlarından Beklentileri

Muhasebe meslek mensuplarının meslektaşlarından beklentileri şunlardır; (Arslan, 2020: 31).

- Haksız rekabetten kaçınmalarını,
- Asgari ücret tarifesine uyulmasını,
- Meslek mensupları zaman zaman kendi aralarında toplantılar yaparak uygulama, yasa ve mevzuat ile ilgili karşılıklı bilgi paylaşımında bulunulmasını,
- Muhasebe meslek etiğine uyulmasını,
- Mesleğin onurunu düşürücü hal ve davranışlarda bulunmamalarını beklemektedirler.

5. Literatür Taraması

Ünal Uyar (2018) bu çalışma ile meslek mevzuatının sürekli değiştirilmesiyle birlikte iş yükleri artan muhasebe meslek mensuplarının mesleki sorunlarını ve bağlı buldukları TÜRMOB'a bakış açılarının belirlenmesi ve TÜRMOB'dan beklentilerinin ortaya konması amaçlanmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre birçok meslektaşın asgari ücret tarifesinin altında hizmet verdiği, ücret tarifesinin yetersiz olduğu, mesleğin çok yorucu olduğu, TÜRMOB'un meslek

mensuplarına sahip çıkmadığı ayrıca TÜRMOB'un SMMM ve YMM odaları olarak ikiye ayrılmasını, haksız rekabet ve mali tatil sorunları tespit edilmiştir.

Kızıllı, Aslan ve Kızılay (2019) bu çalışma ile Kocaeli ilindeki muhasebe meslek mensuplarının sorunları tespit edilmesi ve bu sorunlara çözüm önerileri sunulması amaçlanmıştır. Çalışmada online anket tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre Kocaeli ilinde muhasebe mesleğini icra edenlerin en önemli sorunları; meslek mensuplarının sorumluluklarına rağmen kazancın düşük olması ve meslek mensubu sayısının gereğinden fazla olması şeklindedir. Katılımcıların çoğu meslektaşların sayısının dengeli bir şekilde artmasının sağlanmasını ve mesleğe girişin zorlaştırılması beklemektedirler. Ayrıca katılımcıların çoğu düşük ücretlerden dolayı mesleğinden memnun olmadıklarını dile getirmişlerdir.

Aydemir ve Arslan (2020) bu çalışmada muhasebe meslek mensuplarının sorunlarının ve beklentilerinin araştırılması amaçlanmıştır. Çalışmaya göre muhasebe belgeleri zamanında getirilmesi ve kayıt dışı ekonominin önlenmesi meslek mensuplarının başlıca beklentileri olup mükelleflerden muhasebe ücretleri zamanında tahsil edilememesi ve bazı meslek mensuplarının ücret tarifesinin altında defter tutması ise meslek mensuplarının başlıca sorunlarıdır.

Ülkemizde muhasebe meslek mensuplarının sorunları ve beklentileri üzerine çok sayıda araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmamızda güncel çalışmalar olması için son 3 yıllık literatür incelenmiştir. Yapılan literatür taraması sonucunda Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki muhasebe meslek mensupları ile ilgili bir çalışma yapılmadığı görülmüştür. Bu çalışma ile literatürün bu yöndeki boşluğu doldurulmaya çalışılmıştır. Bu çalışmanın özeli ise; meslek mensuplarının mesleğe bakışıyla birlikte beklenti ve sorunlarının tespit edilmesi ve çözüm önerilerinin sunulması ile Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki meslek mensuplarının araştırılmasıdır.

6. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın temel amacı, Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki muhasebe meslek mensuplarının mesleğe bakışını araştırmak, sorunlarını ve beklentileri tespit etmek, tespit edilen sorunlarına ve beklentilerine çözüm önerileri sunmaktır.

Mükellefler ve devlet arasında köprü görevini gören muhasebe meslek mensupları işletmelerin ticari belgelerini kayıt altına alarak devletin kurumlarına ve ilgili kişilere raporlaştırıp sunmaktadırlar. Bu işlemler ile kayıt dışılık engellenmeye çalışılmaktadır. Bu nedenlerle önemli görevleri yerine getiren muhasebe meslek mensuplarının sorunlarının ve beklentilerinin gündeme getirilmesi, beklentileri ile sorunlarının çözümü için uygulayıcılar tarafından önlemlerin alınması büyük önem taşımaktadır.

7. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki muhasebe meslek mensuplarına anket yöntemi ile uygulanmıştır. Anket soruları daha önce Akgün'ün (2018) çalışmasında kullanılmış olduğu anket soruları revize edilip araştırmamızda kullanılmıştır. Anket soruları 5'li likert ölçekli ve toplamda 33 adet sorudan oluşmaktadır. Araştırma anketi internet üzerinden iletişim sağlayan telefon uygulaması aracılığı ile muhasebe meslek mensuplarına uygulanmıştır. SPSS 18 programı ile anket sonuçları analiz edilmiştir.

8. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırları

Araştırmanın kapsamı Güneydoğu Anadolu Bölgesinde faaliyet gösteren ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odasına kayıtlı muhasebe meslek mensupları ile sınırlıdır. Güneydoğu Anadolu Bölgesinde faaliyet gösteren 3.835 meslek mensubu bulunmaktadır. Güneydoğu Anadolu Bölgesinde toplamda 417 muhasebe meslek mensubu ulaşılabilmektedir. Anket verileri 20.10.2019 ile 25.01.2020 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırma Güneydoğu Anadolu Bölgesi ile kısıtlı olduğundan araştırma sonuçları ve bunlara ilişkin yorumlar bu kitle ile sınırlıdır.

9. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın hipotezleri aşağıda belirtilmiştir.

H₁: Cinsiyete, öğrenim durumuna, lisans mezuniyetine ve faaliyette bulunulan ile göre meslek mensuplarının mesleğe bakışı anlamlı farklılık göstermektedir.

H₂: Cinsiyete, öğrenim durumuna, lisans mezuniyetine ve faaliyette bulunulan ile göre meslek mensuplarının beklenti ölçeği alt boyutlarında anlamlı farklılık söz konusudur.

H₃: Cinsiyete, öğrenim durumuna, lisans mezuniyetine ve faaliyette bulunulan ile göre meslek mensuplarının güncel sorunları anlamlı farklılık göstermektedir.

H₄: Cinsiyete, öğrenim durumuna, lisans mezuniyetine ve faaliyette bulunulan ile göre meslek mensuplarının uygulamada karşılaştıkları yetersizlikler ile ilgili sorunları anlamlı farklılık göstermektedir.

10. Bulgular ve Analizler

10.1. Tanımlayıcı İstatistikler

Katılımcıların tanımlayıcı istatistikleri tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Tanımlayıcı İstatistikleri

Mesleki Özellikler		n	%
Unvan	SM	16	3,8

	SMMM	401	96,2
Cinsiyet	Kadın	75	18,0
	Erkek	342	82,0
Yaş	30 ve altı	49	11,8
	31-45	223	53,5
	46-55	109	26,1
	56-65	32	7,7
	66 ve üstü	4	1,0
Öğrenim Durumu	Lise	1	,2
	Ön Lisans	5	1,2
	Lisans	323	77,5
	Yüksek Lisans	84	20,1
	Doktora	4	1,0
Mesleki Deneyim	0-5 yıl	76	18,2
	6-10 yıl	94	22,5
	11-15 yıl	97	23,3
	16-20 yıl	82	19,7
	21 yıl ve üstü	68	16,3
Mükellef Sayısı	0-25	110	26,4
	26-50	123	29,5
	51-75	98	23,5
	76 ve üstü	86	20,6
Aylık Gelir	3000 TL ve altı	85	20,4
	3001-6000 TL	142	34,1
	6001-9000 TL	137	32,9
	9001 ve üstü	53	12,7
Lisans Mezuniyeti	İşletme	299	71,7
	İktisat	69	16,5
	Maliye	37	8,9
	Diğer	12	2,9
Eleman Sayısı	Yok	115	27,6
	1-2	160	38,4
	3-5	108	25,9
	6 ve üzeri	34	8,2
Faaliyette Bulunulan İl	Gaziantep	138	33,1
	Diyarbakır	75	18,0
	Mardin	58	13,9
	Şırnak	19	4,6
	Batman	30	7,2
	Şanlıurfa	70	16,8
	Adıyaman	27	6,5
Mesleği Tercih Faktörü	Meslek statüsü	194	46,5
	Parasal yönü	52	12,5
	Eğitim durumum	152	36,5
	Diğer	19	4,6

Meslek ile İlk Tanışma Faktörü	Tavsiye üzerine	133	31,9
	İlgi duydum	241	57,8
	Baba mesleği	31	7,4
	Diğer	12	2,9

Tablo 1'e göre; meslek mensuplarının çoğu erkek, smmm, lisans, işletme mezunu ve Gaziantep ilinde faaliyet göstermektedirler.

10.2. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerdeki İfadelerin Ortalama ve Standart Sapmaları

Tablo 2: Meslek Mensuplarının Mesleğe Bakışı Ölçeğindeki İfadelerin Ortalama ve Standart Sapmaları

Boyut	Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleğe Bakışı İfadeleri	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Mesleğe Bakış	Doğru mesleği seçtiğimi düşünüyorum.	3,59	1,283
	Mesleğimi severek ve isteyerek yapıyorum.	3,69	1,261
	Mesleği sürdürülebilir görüyorum.	3,57	1,237
	Bugünkü koşullarda başka meslek seçmediğime pişman değilim.	3,42	1,332
	Meslek hak ettiği saygınlığa kavuşmuştur.	2,35	1,365

Tablo 2'ye göre; meslek mensuplarının mesleğe bakışı ölçeğinin en yüksek aritmetik ortalamasına (3,69) sahip ifadesi mesleğimi severek ve isteyerek yapıyorum. En düşük aritmetik ortalamaya (2,35) sahip ifade ise meslek hak ettiği saygınlığa kavuşmuştur ifadesinin olduğu görülmüştür.

Meslek mensupları mesleklerinin hak ettiği saygınlığa kavuşmadığını ifade etmeleriyle birlikte;

- Doğru mesleği seçtiklerini düşündükleri,
- Mesleğini severek ve isteyerek yaptıkları,
- Mesleği sürdürülebilir gördükleri,
- Muhasebe mesleğini seçtiklerine pişman olmadıkları görülmüştür.

Tablo 3: Meslek Mensuplarının Beklentileri Ölçeğindeki İfadelerin Ortalama ve Standart Sapmaları

Boyut	Meslek Mensuplarının Beklenti İfadeleri	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Mükelleflerden Beklenti	Mali konularda sürekli muhasebeci ile ilişki içinde olunmalıdır.	4,18	,916
	Kayıtlardaki ve mali tablolardaki bilgilerin, isteğe bağlı değiştirilmesi istenmemelidir.	4,41	,824
	Muhasebe ücretinin pazarlığına girilmemelidir.	4,42	,876
	Karşılıklı saygıya ve güvene dayalı ilişki geliştirilmelidir.	4,41	,722
	Muhasebe belgeleri zamanında ve eksiksiz olarak getirilmelidir.	4,65	,653
	Muhasebe ücretleri zamanında ve aylık olarak ödenmelidir.	4,42	,863

Kurumlar, Kuruluşlar ve Meslek Odasından Beklenti	Kamu denetçileri önyargılı davranmaktadır.	3,74	1,082
	Muhasebe meslek mensuplarının tutacağı defter sayısına sınır getirilmelidir.	4,17	1,147
	Bürokratik işlemler azaltılmalıdır.	4,30	,976
	Kayıt dışı ekonomi önlenmeli ve azaltılmalıdır.	4,38	,875
	Meslek odası kamu kurumları ile meslek mensuplarının arasındaki sorunlarının çözümüne yardımcı olmalıdır.	4,33	,883
	Meslek odası meslekle ilgili ihtiyaç duyulan konularda danışmanlık hizmeti vermelidir.	4,36	,882
	Meslek odası meslek mensuplarının düşünce ve görüşlerini ifade edebileceği tebliğ ve makalelerin yayınlanmasına yardımcı olmalıdır.	4,31	,874
	Meslek odası meslek mensuplarının mükellefleri ile arasındaki sorunların çözümüne yardımcı olmalıdır.	4,03	1,057
	Meslek odası meslek mensuplarının, mesleki kuralları ihlalleri konusunda yaptırım gücü yüksek önlemler getirmelidir.	4,40	,928

Tablo 3 genel olarak bir değerlendirildiğinde meslek mensuplarının beklentilerinin yüksek olduğu görülebilir.

Tablo 4: *Meslek Mensuplarının Güncel Sorunları Ölçeğindeki İfadelerin Ortalama ve Standart Sapmaları*

Boyut	Meslek Mensuplarının Güncel Sorunları İfadeleri	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Güncel Sorunlar	Mükelleflerin kanun / usul dışı istekleri rahatsızlık yaratmaktadır.	4,11	,980
	Defter tutma dışındaki işlemler meslek mensuplarını fazlasıyla meşgul etmektedir.	4,25	,959
	Kalifiye personel temininde zorluk çekilmektedir.	4,18	1,008
	Mükelleflerden daha az vergi ödetilmesi yönünde isteklerin olması, rahatsızlık veriyor.	4,18	1,003

Tablo 4'ün genel bir değerlendirmesi yapıldığında meslek mensuplarının güncel sorunlarla sıklıkla karşılaştığı görülebilir.

Tablo 5: *Meslek Mensuplarının Uygulamada Karşılaştıkları Yetersizlikler ile İlgili Sorunları Ölçeğindeki İfadelerin Ortalama ve Standart Sapmaları*

Boyut	Uygulamada Karşılaşılan Yetersizlikler ile İlgili Sorunların İfadeleri	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Uygulamada Karşılaşılan Yetersizlikler ile İlgili Sorunlar	Mesleki yayınlar yetersiz.	3,50	1,229
	Mükelleflerden yeteri kadar bilgi temin edilemiyor.	3,78	1,138
	Mükelleflerden muhasebe ücretleri zamanında veya hiç tahsil edilemiyor.	4,09	1,067
	Bir başkasının ruhsatı ile mesleğin yürütülmesinin önüne geçilmelidir.	4,54	,890
	Mükelleflere verilen hizmet karşılığında tahsil edilen	4,11	1,124

	ücret yetersizdir.		
	Mesleğin, defter kapma yarışına dönüştüğü fikrine katılıyor musunuz?	3,93	1,156
	Kurum incelemelerinde deneticilerin olumsuz yanlı tutumları, rahatsızlık yaratmaktadır.	3,84	1,094
	Muhasebe, vergi ve SGK uygulamalarında yapılan değişikliklerle ilgili kurum memurlarına yetkili makamlarca yeterli eğitim verilmemektedir.	3,97	1,113
	Bazı meslek mensuplarının ücret tarifesinin altında defter tutması haksız rekabete sebep olmaktadır.	4,35	,965

Tablo 5'in genel bir değerlendirmesi yapıldığında meslek mensuplarının uygulamada birçok sorunla karşılaştığı görülebilir.

10.3. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Güvenilirlik Analizleri

Bir araştırmada kullanılan ölçeğin güvenilir olması araştırmanın sonuçları açısından önemlidir. Ölçeğin güvenilirliği göz önüne alındığında en temel konulardan biri ölçeğin iç tutarlılığıdır. İç tutarlılık, ölçeği oluşturan maddelerin birbiriyle ne derece uyumlu oldukları ile ilgilidir (Pallant, 2017: 113). Güvenilirlik değeri bir ölçme aracının tekrarlanan ölçümlerde aynı sonucu verme derecesinin göstergesidir (Eymen, 2007: 74). Bu araştırmada anketlerin güvenilirliğini test etmek için Cronbach's Alpha modeli kullanılmıştır.

Tablo 6: Ölçeklerin ve Boyutlarının Cronbach's Alfa Katsayıları

Ölçek	Boyut	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha
Mesleğe Bakış	Meslek Mensuplarının Mesleğe Bakışı	5	,884
Beklenti	Mükelleflerden Beklenti	6	,829
	Kurumlar, Kuruluşlar ve Meslek Odasından Beklenti	9	,883
	Toplam	15	,911
Güncel Sorunlar	Meslek Mensuplarının Güncel Sorunları	4	,803
Uygulama ile İlgili Sorunlar	Meslek Mensuplarının Uygulamada Karşılaştıkları Yetersizlikler İle İlgili Sorunları	9	,873

Cronbach's alpha katsayısına bağlı olarak ölçeğin güvenilirliği aşağıdaki gibi sınıflandırılmaktadır (Kalaycı, 2006: 405).

$0.00 \geq \alpha < 0.40$ ise ölçek güvenilir değil,

$0.40 \geq \alpha < 0.60$ ise ölçek güvenilirliği düşük,

$0.60 \geq \alpha < 0.80$ ise ölçek oldukça güvenilir,

$0.80 \geq \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilirdir.

Ölçeklerin güvenilirliği Cronbach's alfa katsayısı ile sınımlanmıştır. Tablo 6'dan görüldüğü gibi araştırmada kullanılan tüm ölçekler yüksek güvenilirliğe sahiptir. İki boyutlu beklenti ölçeği (,911) en yüksek güvenilirliğe sahip ölçektir. İki boyutlu olan bu ölçeğin kurumlar, kuruluşlar ve meslek odasından beklenti boyutunun güvenilirliği (,883) ve mükelleflerden beklenti boyutunun

güvenilirliği (,829) olarak hesaplanmıştır. Beklenti ölçeğini (,911) sırasıyla mesleğe bakış ölçeği (,884), uygulamadaki yetersizlikler ile ilgili sorunlar ölçeği (,873) ve güncel sorunlar ölçeği (,803) izlemektedir.

10.4. Faktör Analizi

Birden fazla değişkene bağlı bir değişkeni açıklayarak katkı sağlayan bağımsız değişkenlerin sayısını ve bu bağımsız değişkenlerin faktör yüklerini belirlemede kullanılan tekniğe faktör analizi denir. Bu analizin en önemli amaçlarından biri, değişkenler arasındaki bağımlılığın kökeni araştırılarak tüm değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesidir (Turgut ve Baykul, 1992: 173). Faktör analizinin dört aşaması vardır (Tekin, 1997: 222).

1. Bartlett Testi (Bartlett Test of Sphericity) hesaplanır. Bu test “korelasyon matrisi birim matrise eşittir” hipotezini test eder.
2. KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) değerinin hesaplanması gerekir. Çünkü, KMO değerleri faktör analizinin iyi olup olmadığı hakkında bilgi verir.

Tablo 7: Kaiser-Meyer-Olkin Değeri İçin Bir Sınıflama

KMO Değeri	Yorumu
90 ve üstü	Çok iyi
80-89	İyi
70-79	Orta
60-69	Kötü
50-59	Çok kötü
49 ve altı	Kabul edilemez

3. Verileri en uygun şekilde temsil edecek faktör sayısı, her faktör tarafından açıklanan toplam varyans yüzdesi ile belirlenir.
4. Faktör analizinin son basamağı, faktör yüklerin (fy) hesaplamasıdır. Faktör yükleri en az 30 olmalıdır.

Tablo 8: Meslek Mensuplarının Mesleğe Bakış Ölçeğinin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Boyut	Mesleğe Bakış İfadeleri	FY	Açıklayıcılık
Mesleğe Bakış	Doğru mesleği seçtiğimi düşünüyorum.	,899	% 70,077
	Mesleğimi severek ve isteyerek yapıyorum.	,914	
	Mesleği sürdürülebilir görüyorum.	,864	
	Bugünkü koşullarda başka meslek seçmediğime pişman değilim.	,885	
	Meslek hak ettiği saygınlığa kavuşmuştur.	,577	
	Total		% 70,077

KMO: 0,849, Extraction Method: Principal Component Analysis.

Tablo 8'e göre açıklayıcı faktör analizi sonucunda meslek mensuplarının mesleğe bakışı ölçeğinin KMO değeri (,849) ve Bartlett's testi p değeri ($p < 0,05$) bulunduğundan veri seti faktör analizine iyi derecede uygundur. Ölçek tek boyut halinde faktör oluşturmuş olup en düşük faktör yükünün ,577

ve en yüksek faktör yükünün ,914 olduğu görülmüştür. Tek boyutu olan bu ölçek beş maddeden oluşmaktadır. Meslek mensuplarının mesleğe bakışı toplamda % 70,007 oranında açıklanabilmiştir.

Tablo 9: Meslek Mensuplarının Beklentileri Ölçeğinin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Boyut	Meslek Mensuplarının Beklenti İfadeleri	FY	Açıklayıcılık
Mükelleflerden Beklenti	Mali konularda sürekli muhasebeci ile ilişki içinde olunmalıdır.	,742	% 31,688
	Kayıtlardaki ve mali tablolardaki bilgilerin, isteğe bağlı değiştirilmesi istenmemelidir.	,761	
	Muhasebe ücretinin pazarlığına girilmemelidir.	,656	
	Karşılıklı saygıya ve güvene dayalı ilişki geliştirilmelidir.	,624	
	Muhasebe belgeleri zamanında ve eksiksiz olarak getirilmelidir.	,613	
	Muhasebe ücretleri zamanında ve aylık olarak ödenmelidir.	,649	
Kurumlar, Kuruluşlar ve Meslek Odasından Beklenti	Kamu denetçileri önyargılı davranmaktadır.	,572	% 23,127
	Muhasebe meslek mensuplarının tutacağı defter sayısına sınır getirilmelidir.	,627	
	Bürokratik işlemler azaltılmalıdır.	,676	
	Kayıt dışı ekonomi önlenmeli ve azaltılmalıdır.	,698	
	Meslek odası kamu kurumları ile meslek mensuplarının arasındaki sorunlarının çözümüne yardımcı olmalıdır	,727	
	Meslek odası meslekle ilgili ihtiyaç duyulan konularda danışmanlık hizmeti vermelidir	,758	
	Meslek odası meslek mensuplarının düşünce ve görüşlerini ifade edebileceği tebliğ ve makalelerin yayınlanmasına yardımcı olmalıdır	,741	
	Meslek odası meslek mensuplarının mükellefleri ile arasındaki sorunların çözümüne yardımcı olmalıdır	,636	
Meslek odası meslek mensuplarının, mesleki kuralları ihlalleri konusunda yaptırım gücü yüksek önlemler getirmelidir	,633		
	Total		% 54,815
KMO: 0,937, Extraction Method: Principal Component Analysis. Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.			

Tablo 9'a göre yapılan açıklayıcı faktör analizi sonucunda meslek mensuplarının beklenti ölçeğinin KMO değeri (,937) ve Bartlett's testi p değeri ($p < 0,05$) bulunduğu için veri seti faktör analizine çok iyi derecede uygundur. İki boyut halinde faktörlenmiş ölçek toplamda % 54,815 oranında açıklanabilmiştir.

Ölçeğin ilk boyutu olan mükelleflerden beklenti boyutunun açıklayıcılık oranı % 31,688 olarak bulunmuş olup en düşük faktör yükünün ,613 ve en yüksek faktör yükünün ,761 olduğu

görülmüştür. İkinci boyut olan kurumlar, kuruluşlar ve meslek odasından beklentinin açıklayıcılık oranı % 23,127 olup en düşük faktör yükünün ,572 ve en yüksek faktör yükünün ,758 olduğu görülmüştür. Ölçekte toplamda 15 ifade bulunmaktadır.

Tablo 10: Meslek Mensuplarının Güncel Sorunları Ölçeğinin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Boyut	Meslek Mensuplarının Güncel Sorunları İfadeleri	FY	Açıklayıcılık
Güncel Sorunlar	Mükelleflerin kanun / usul dışı istekleri rahatsızlık yaratmaktadır.	,843	% 63,031
	Defter tutma dışındaki işlemler meslek mensuplarını fazlasıyla meşgul etmektedir.	,810	
	Kalifiye personel temininde zorluk çekilmektedir.	,736	
	Mükelleflerden daha az vergi ödetilmesi yönünde isteklerin olması, rahatsızlık veriyor.	,783	
	Total		
KMO: 0,728, Extraction Method: Principal Component Analysis.			

Tablo 10'a göre yapılan açıklayıcı faktör analizi sonucunda meslek mensuplarının güncel sorunları ölçeğinin KMO değeri (,728) ve Bartlett's testi p değeri ($p < 0,05$) bulunduğu için veri seti faktör analizine orta derecede uyum göstermiştir. Ölçeğin tüm maddeleri açıklayıcı faktör analizinde tek boyut halinde faktör oluşturmuş olup en düşük faktör yükünün, 736 ve en yüksek faktör yükünün ,843 olduğu görülmüştür. Tek boyut altında toplanan ölçek dört maddeden oluşmaktadır. Meslek mensuplarının güncel sorunları toplamda % 63,031 oranında açıklanabilmektedir.

Tablo 11: Meslek Mensuplarının Uygulamada Karşılaştıkları Yetersizlikler ile İlgili Sorunlar Ölçeğinin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Boyut	Uygulamada Karşılaşılan Yetersizlikler ile İlgili Sorunların İfadeleri	FY	Açıklayıcılık
Uygulamada Karşılaşılan Yetersizlikler İle İlgili Sorunlar	Mesleki yayınlar yetersiz.	,531	% 50,670
	Mükelleflerden yeteri kadar bilgi temin edilemiyor.	,756	
	Mükelleflerden muhasebe ücretleri zamanında veya hiç tahsil edilemiyor.	,729	
	Bir başkasının ruhsatı ile mesleğin yürütülmesinin önüne geçilmelidir.	,735	
	Mükelleflere verilen hizmet karşılığında tahsil edilen ücret yetersizdir.	,714	
	Mesleğin, defter kapma yarışına dönüştüğü fikrine katılıyor musunuz?	,692	
	Kurum incelemelerinde deneticilerin olumsuz yanlı tutumları, rahatsızlık yaratmaktadır.	,728	
	Muhasebe, vergi ve SGK uygulamalarında yapılan değişikliklerle ilgili kurum memurlarına yetkili makamlarca yeterli eğitim, verilmemektedir.	,727	
	Bazı meslek mensuplarının ücret tarifesinin altında defter tutması haksız rekabete sebep olmaktadır.	,767	

Total	% 50,670
KMO: 0,888, Extraction Method: Principal Component Analysis.	

Tablo 11'e göre yapılan açıklayıcı faktör analizi sonucunda meslek mensuplarının uygulamada karşılaştıkları yetersizlikler ile ilgili sorunlar ölçeğinin KMO değeri (,888) ve Bartlett's testi p değeri ($p < 0,05$) bulunduğundan veri seti faktör analizine iyi derecede uyum göstermiştir. Ölçek tek boyut halinde faktör oluşturmuş olup en düşük faktör yükünün ,531 ve en yüksek faktör yükünün ,767 olduğu görülmüştür. Tek boyut altında toplanan ölçek dokuz maddeden oluşmaktadır. Araştırmanın son ölçeğinin açıklayıcılık oranı % 50,670'dir.

10.5. Ölçeklerin ve Boyutların Tek Değişkene İndirgenmesi

Araştırmamızda kullanılan her bir ölçek ve boyutun aritmetik ortalaması alınarak tek bir değişkene indirgenmiştir. Sonuçlar Tablo 12'den görülebilir.

Tablo 12: Ölçeklerden ve Boyutlardan Elde Edilen Değişkenlerin İstatistikleri

Ölçek / Boyut	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Skewness	Kurtosis
Meslek Mensuplarının Mesleğe Bakışı Ölçeği	3,32	1,07	-,564	-,671
Mükelleflerden Beklenti Boyutu	4,50	0,41	-,851	,634
Kurumlar, Kuruluşlar ve Meslek Odasından Beklenti Boyutu	4,34	0,40	-,543	,518
Meslek Mensuplarının Güncel Sorunları Ölçeği	4,31	0,54	-,871	,799
Meslek Mensuplarının Uygulamada Karşılaştıkları Yetersizlikler ile İlgili Sorunları Ölçeği	4,08	0,61	-,711	,270

Tablo 12'ye göre yapılan analizin en yüksek aritmetik ortalaması (4,50) mükelleflerden beklenti boyutu ve en düşük aritmetik ortalaması (3,32) meslek mensuplarının mesleğe bakışı ölçeği olduğu görülmüştür.

Huck'a (2008) göre parametrik testlerin uygulanabilmesi için Skewness ve Kurtosis değerlerinin -1 ile +1 arasında olması gerekmektedir (Akbulut, 2010: 39-40). Araştırmamızda kullanılan ölçek ve boyutların Skewness ve Kurtosis değerleri -1 ile +1 arasında olduğundan bu değişkenlere parametrik testler uygulanmıştır.

10.6. Ölçeklerin ve Boyutların Hipotez Testleri

Araştırmanın hipotezleri aşağıda detaylı bir şekilde test edilmiştir.

10.6.1. Bağımsız Örneklem T Testi (Independent Samples T Test)

Bu test, iki bağımsız örneklemden elde edilen ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını test etmek amacıyla kullanılan parametrik bir analiz tekniğidir (Büyüköztürk vd., 2019: 148).

Tablo 13: Cinsiyete Göre Ölçeklerin Bağımsız Örneklem T Testi ile Sınanması

Hipotez	Değişken	Cinsiyet	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	t	p	Sonuç
H _{1a}	Mesleğe Bakış	Kadın	75	3,0240	1,05059	-2,691	,007*	Kabul
		Erkek	342	3,3889	1,06625			
H _{2a1}	Mükelleflerden	Kadın	69	4,5290	,41417	,434	,664	Ret

	Beklenti	Erkek	327	4,5051	,41566			
H _{2a2}	Kurumlar, Kuruluşlar ve Meslek Odasından Beklenti	Kadın	69	4,3881	,44674	,925	,355	Ret
		Erkek	329	4,3384	,39648			
H _{3a}	Güncel Sorunlar	Kadın	67	4,3022	,64629	-,204	,838	Ret
		Erkek	327	4,3173	,52694			
H _{4a}	Uygulamadaki Yetersizlikler ile İlgili Sorunlar	Kadın	70	4,1587	,59598	1,076	,282	Ret
		Erkek	337	4,0722	,61527			

*p<0,05

Tablo 13'te katılımcıların cinsiyetine göre yapılan farklılık analizinde H_{2a1}, H_{2a2}, H_{3a}, H_{4a} hipotezlerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. H_{1a} hipotezinde ise anlamlı bir farklılık söz konusudur.

- Mesleğe bakış değişkeninde erkek cevaplayıcıların katılım puanı ortalaması (3,38) kadınların ortalama değerinden (3,02) yüksek olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda erkek meslek mensupları kadın meslek mensuplarına göre muhasebe mesleğine daha olumlu baktığı söylenebilir. Bu durum muhasebe mesleği için beklenen bir durumdur.

Tablo 14: Öğrenim Durumuna Göre Ölçeklerin Bağımsız Örneklem T Testi ile Sınanması

Hipotez	Değişken	Öğrenim Durumu	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	t	p	Sonuç
H _{1b}	Mesleğe Bakış	Lisans	323	3,3139	1,05166	,286	,775	Ret
		Y.Lisans	84	3,2762	1,16656			
H _{2b1}	Mükelleflerden Beklenti	Lisans	307	4,4560	,40887	4,145	,000*	Kabul
		Y.Lisans	79	4,6688	,39898			
H _{2b2}	Kurumlar, Kuruluşlar ve Meslek Odasından Beklenti	Lisans	310	4,3319	,38748	1,397	,165	Ret
		Y.Lisans	78	4,4131	,47510			
H _{3b}	Güncel Sorunlar	Lisans	306	4,2900	,52580	2,096	,037*	Kabul
		Y.Lisans	78	4,4327	,57783			
H _{4b}	Uygulamada Karşılaşılan Yetersizliklerle İlgili Sorunlar	Lisans	318	4,0454	,60392	2,292	,022*	Kabul
		Y.Lisans	79	4,2222	,65105			

*p<0,05

Lise (1), ön lisans (5) ve doktoranın (4) örneklem sayıları az olduklarından dolayı analize dahil edilmemiştir.

Tablo 14'te katılımcıların öğrenim durumuna göre yapılan farklılık analizinde H_{1b} ve H_{2b2} hipotezlerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. H_{2b1}, H_{3b} ve H_{4b} hipotezlerinde ise anlamlı bir farklılık söz konusudur.

- Yüksek lisans mezunlarının mükelleflerden beklentisi lisans mezunlarına göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

- Meslek mensuplarının eğitim seviyesi yükseldikçe güncel sorunlara karşı daha duyarlı oldukları görülmektedir.
- Meslek mensuplarının eğitim seviyesi yükseldikçe uygulamada karşılaştıkları sorunlara karşı daha duyarlı oldukları görülmüştür.

10.6.2. Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way Anova)

Tek yönlü varyans analizi, ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalaması arasında farkın anlamlı olup olmadığını test etmek amacıyla uygulanır (Büyüköztürk, 2019: 48).

Anketin birinci bölümünde yer alan, üç ve daha fazla örnekleme olan demografik değişkenlerin ölçeğin boyutlarına olan etkisini tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu analizler yapılırken gruplar arasında farklılık olması durumunda varyanslar homojense LSD (Least Significant Difference) farklılık olmaması durumunda ise Games Howell testleri kullanılarak hangi gruplar arasında farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 15: Lisans Mezuniyetine Göre Ölçeklerin Anova Testi ile Sınanması

Hipotez	Değişken	Lisans Mezuniyeti	N	Aritmeti k Ortalama	Standart Sapma	F	p	Sonuç
H _{1c}	Mesleğe Bakış	İşletme	299	3,3686	1,06220	2,598	,052	Ret
		İktisat	69	3,0232	1,07623			
		Maliye	37	3,3892	1,17089			
		Diğer	12	3,7167	,62933			
		Total	417	3,3233	1,07142			
H _{2c1}	Mükelleflerden Beklenti	İşletme	283	4,5112	,41014	1,656	,176	Ret
		İktisat	67	4,4328	,47413			
		Maliye	34	4,6029	,32828			
		Diğer	12	4,6250	,34906			
		Total	396	4,5093	,41498			
H _{2c2}	Kurumlar, Kuruluşlar ve Meslek Odasından Beklenti	İşletme	286	4,3687	,38276	3,015	,030*	Kabul
		İktisat	66	4,3586	,40734			
		Maliye	34	4,1503	,47526			
		Diğer	12	4,3241	,58882			
		Total	398	4,3470	,40548			
H _{3c}	Güncel Sorunlar	İşletme	280	4,3223	,53287	4,398	,005*	Kabul
		İktisat	67	4,4179	,48732			
		Maliye	35	4,0214	,68431			
		Diğer	12	4,4167	,55732			
		Total	394	4,3147	,54819			
H _{4c}	Uygulamada Karşılaşılan Yetersizlikler ile İlgili Sorunlar	İşletme	293	4,0812	,60885	2,745	,043*	Kabul
		İktisat	67	4,1675	,58615			
		Maliye	35	3,8794	,64416			
		Diğer	12	4,3889	,60766			
		Total	407	4,0871	,61214			

*p<0,05

Tablo 15’te katılımcıların lisans mezuniyetine göre yapılan farklılık analizinde H_{1c} ve H_{2c1} hipotezlerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. H_{2c2} , H_{3c} ve H_{4c} hipotezlerinde ise anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Farklılığın kaynağını bulmak için yapılan post hoc analizine göre;

- Maliye bölümü mezunu meslek mensuplarının hem işletme hem de iktisat bölümü mezunu meslek mensuplarına göre kurumlar, kuruluşlar ve meslek odasından beklentisinin daha az olduğu söylenebilir.
- Maliye bölümü mezunu meslek mensuplarının araştırmada yer alan diğer tüm bölümlere göre güncel sorunları daha az yaşadığı tespit edilmiştir.
- Maliye bölümü mezunu meslek mensuplarının diğer ve iktisat bölümü mezunlarına göre uygulamada karşılaştıkları yetersizliklerle ilgili sorunları daha az yaşadıkları görülmüştür.

Tablo 16: *Faaliyette Bulunan ile Göre Ölçeklerin Anova Testi ile Sınanması*

Hipotez	Değişken	Faaliyette Bulunulan İl	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	F	p	Sonuç
H_{1d}	Mesleğe Bakış	Gaziantep	138	3,5986	1,11093	3,414	,003*	Kabul
		Diyarbakır	75	3,0827	1,01826			
		Mardin	58	3,2345	1,07810			
		Şırnak	19	3,6000	,80554			
		Batman	30	3,3733	1,03688			
		Şanlıurfa	70	3,1686	,98900			
		Adıyaman	27	2,9259	1,11652			
		Total	417	3,3233	1,07142			
H_{2d1}	Mükelleflerden Beklenti	Gaziantep	121	4,4242	,36956	4,280	,000*	Kabul
		Diyarbakır	74	4,5203	,45410			
		Mardin	57	4,6930	,39060			
		Şırnak	19	4,6404	,36961			
		Batman	30	4,4833	,45978			
		Şanlıurfa	68	4,4167	,40977			
		Adıyaman	27	4,6420	,39142			
		Total	396	4,5093	,41498			
H_{2d2}	Kurumlar, Kuruluşlar ve Meslek Odasından Beklenti	Gaziantep	122	4,3188	,36109	,536	,781	Ret
		Diyarbakır	74	4,3679	,40164			
		Mardin	57	4,3684	,44452			
		Şırnak	19	4,4152	,45639			
		Batman	30	4,2704	,52820			
		Şanlıurfa	69	4,3462	,36482			
		Adıyaman	27	4,4115	,44850			
		Total	398	4,3470	,40548			
H_{3d}	Güncel Sorunlar	Gaziantep	120	4,2646	,49609	2,705	,014*	Kabul
		Diyarbakır	73	4,3048	,58962			
		Mardin	58	4,4569	,56222			
		Şırnak	19	4,4868	,57418			
		Batman	30	4,3083	,48549			
		Şanlıurfa	68	4,1654	,58048			
		Adıyaman	26	4,5288	,47606			

		Total	394	4,3147	,54819			
H _{4d}	Uygulamada Karşılaşılan Yetersizlikler İle İlgili Sorunlar	Gaziantep	128	3,9210	,66800	3,221	,004*	Kabul
		Diyarbakır	75	4,1230	,57780			
		Mardin	58	4,2701	,54318			
		Şırnak	19	4,3509	,47900			
		Batman	30	4,0741	,58090			
		Şanlıurfa	70	4,1206	,54326			
		Adıyaman	27	4,1235	,69753			
		Total	407	4,0871	,61214			

*p<0,05

Tablo 16'da katılımcıların faaliyette buldukları ile göre yapılan farklılık analizinde H_{2d2} hipotezinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. H_{1d}, H_{2d1}, H_{3d} ve H_{4d} hipotezlerinde ise anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Farklılığın kaynağını bulmak için yapılan post hoc analizine göre;

- Gaziantep ilinde faaliyet gösteren meslek mensupları Diyarbakır, Mardin, Şanlıurfa ve Adıyaman illerinde faaliyet gösteren meslek mensuplarına göre muhasebe mesleğine daha olumlu baktıkları; Şırnak ilinde faaliyet gösteren meslek mensuplarının ise Adıyaman ilinde faaliyet gösteren meslek mensuplarına göre muhasebe mesleğine daha olumlu baktıkları görülmüştür.
- Mardin ilinde faaliyet gösteren meslek mensuplarının mükelleflerden beklentisinin Gaziantep ve Şanlıurfa illerinde faaliyet gösteren meslek mensuplarından daha yüksek olduğu görülmüştür.
- Mardin, Şırnak ve Adıyaman ilinde faaliyet gösteren meslek mensupları diğer illerde faaliyet gösteren meslek mensuplarına göre güncel sorunlarla daha çok karşılaştığı söylenebilir.
- Mardin ilinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının Gaziantep ilinde faaliyet gösteren meslek mensuplarına göre uygulamada karşılaştıkları yetersizliklerle ilgili sorunlarının daha çok olduğu; Şırnak ilinde faaliyet gösteren meslek mensuplarının ise Gaziantep ilinde faaliyet gösteren meslek mensuplarına göre uygulamada karşılaştıkları yetersizliklerle ilgili sorunlarının daha çok olduğu görülmüştür.

11. SONUÇ ve ÖNERİLER

3568 sayılı muhasebe meslek kanununun yürürlüğe girmesiyle birlikte muhasebe mesleği yasal bir zemine kavuşmuştur. Muhasebe meslek kanununun yasalaşmasıyla muhasebe meslek odaları ve muhasebe meslek odaları birliği olan TÜRMOB kurulmuştur. Bu durum muhasebe mesleğinin kurumsallaşmasını hızlandırmıştır. Meslek mensuplarının yaptıkları iş gereği devlete, topluma ve

mükelleflerine karşı sorumlulukları bulunmaktadır. Meslek mensupları sorumluluklarını yerine getirebilmek için sürekli yenilenen ve değişen meslek mevzuatını takip etmeleri gerekmektedir. Sıklıkla değişen mevzuat meslek mensuplarına ayrıca bir iş yükü olmaktadır.

Meslek mensuplarının ve mesleki kuruluşların çabasıyla birlikte meslek mensuplarının sorunlarının bir kısmı çözülebilmektedir. Fakat günümüzde meslek mensuplarının çözüm bekleyen sorunları olup ilgili kişi kurum ve kuruluşlardan beklentilerinin olduğu görülmüştür.

Bu araştırma ile meslek mensuplarının mesleğe bakışı araştırılmış beklentileri ve sorunları tespit edilmeye çalışılmıştır. Meslek mensuplarının beklenti ve sorunlarına ise çözüm önerileri sunulmuştur.

Araştırmanın Sonuçlarına Göre Muhasebe Meslek Mensuplarının Başlıca Sorunları ve Çözüm Önerileri

Sorun 1: Bir başkasının ruhsatıyla mesleğin yürütülmesinin önüne geçilmelidir.

Çözüm Önerisi 1: TÜRMOB kuracağı bir komisyon ile muhasebe meslek odalarıyla da iş birliği yaparak düzenli aralıklarla fiili olarak büroların denetlenmesi durumunda bu sorunun önüne geçilebilir.

Sorun 2: Mükelleflerden muhasebe ücretleri zamanında veya hiç tahsil edilemiyor.

Çözüm Önerisi 2: Merkezi bir sistem kurulup muhasebe ücretleri bu sistem üzerinden aylık olarak tahakkuk ettirilip zamanında tahsil edilemeyen ücretlere gecikme zammı uygulanırsa bu sorun azaltılabilir.

Sorun 3: Mükelleflere verilen hizmet karşılığında tahsil edilen ücret yetersizdir.

Çözüm Önerisi 3: Meslek mensubunun birçok gider kalemine sıklıkla zamlanmasına rağmen aynı oranda gelirlerinde artış yapılamamaktadır. Bu durumlar göz önüne alınarak meslek mensuplarının mükelleflerinden tahsil edebileceği asgari ücret tarifesinin yeniden düzenlenmesi ile bu sorun çözülebilir.

Sorun 4: Bazı meslek mensuplarının ücret tarifesinin altında defter tutması haksız rekabete sebep olmaktadır.

Çözüm Önerisi 4: Meslek odası bu konuda daha çok denetim yapması ve uygulanan cezaların caydırıcı olması durumunda bu soruna çözüm üretilebilir.

Sorun 5: Muhasebe, vergi ve SGK uygulamalarında yapılan değişikliklerle ilgili kurum memurlarına yetkili makamlarca yeterli eğitim verilmemektedir.

Çözüm Önerisi 5: Özellikle Vergi Dairesi ve SGK'da istihdam edilen memurlara ve servis şeflerine ilgili servisi ilgilendiren mevzuatı iyi bilen uzmanlar tarafından yeteri kadar eğitim verilmesi durumunda bu sorun çözülebilir.

Sorun 6: Kalifiye personel temininde zorluk çekilmektedir.

Çözüm Önerisi 6: Bu sorunun çözümü için meslek liselerinin, yüksekokulların ve fakültelerin eğitim kalitesinin yükseltilmesi ve mesleki uygulamaya ağırlık verilmesinden geçmektedir.

Sorun 7: Meslek mensupları, muhasebe mesleğinin defter kapma defter kapma yarışına dönüştüğünü düşünmektedirler.

Çözüm Önerisi 7: Meslek mensuplarının tutabileceği defter sayısına belirli bir kota getirilmesi durumunda bu soruna çözüm üretilebilir. Ayrıca bu durum mükelleflerin meslek mensuplarına daha adil bir şekilde dağılmasını ve meslek mensuplarının verdiği hizmetin kalitesinin artmasını sağlayabilir.

Sorun 8: Mükelleflerden daha az vergi ödetilmesi yönünde isteklerinin olması rahatsızlık veriyor.

Çözüm Önerisi 8: SSK maliyetlerinin azaltılması bazı teşviklerle desteklenmesi vergi oranlarının düşürülmesi ve vergisini zamanında ödeyen mükelleflere vergi indiriminin sağlanması bu soruna çözüm olabilir.

Araştırmanın Sonuçlarına Göre Muhasebe Meslek Mensuplarının Mükelleflerden, Kurumlardan, Kuruluşlardan ve Meslek Odasından En Önemli Beklentileri ve Çözüm Önerileri

Beklenti 1: Muhasebe ücretleri zamanında ve aylık olarak ödenmelidir.

Çözüm Önerisi 1: Merkezi bir sistem kurularak tahsilatlar o merkezi sistem üzerinden gerçekleştirilir ise ve vergide olduğu gibi muhasebe ücretlerine de gecikme zammı uygulanırsa bu beklenti çözüme kavuşturulabilir.

Beklenti 2: Muhasebe belgeleri zamanında ve eksiksiz olarak getirilmelidir.

Çözüm Önerisi 2: Zamanla yarışan meslek mensupları beyan ve bildirimlerini hazine ve maliye bakanlığının belirlediği tarihlerde hazine ve maliye bakanlığına internet üzerinden bildirmeleri zorunludur. Mükellefler ticari belgelerini genellikle ay sonlarına doğru muhasebe bürolarına teslim etmektedirler. Bu durum meslek mensuplarının işlerinin birikmesine ve iş yoğunluklarının oluşmasına neden olmaktadır. Mükellef açısından ise zamanında ve eksiksiz getirmediği ticari belgeleri nedeniyle zamanında beyan edilmeyen beyanname ve bildirimlerden dolayı cezalarla karşılaşabilmektedir. Bu durumların yaşanmaması adına ilgili ayı ilgilendiren ticari belgelerin ay başlarında muhasebeye teslim edilmesi gerekmektedir.

Beklenti 3: Kayıt dışı ekonomi önlenmeli ve azaltılmalıdır.

Çözüm Önerisi 3: Vergi oranları düşürülmesi ve kayıt dışı ekonominin azaltılması için denetimlerin daha sıkı uygulanması gerekmektedir. Kayıt dışı çalışan işletme ve gerçek kişilere uygulanacak cezai müeyyideler caydırıcı olmalıdır.

Beklenti 4: Muhasebe meslek mensuplarının tutacağı defter sayısına sınır getirilmelidir.

Çözüm Önerisi 4: Yasal bir düzenleme yapılarak her muhasebe bürosundaki meslek mensuplarının tutabilecekleri defter sayısının belirlenmesi ve bu sayı aşıldığı takdirde mesleki yetkinin kullanılamaması yani kotası dolan meslek mensubunun yeni bir defter tutamaması bu beklentiye çözüm olabilecektir.

Beklenti 5: Muhasebe ücretinin pazarlığına girilmemelidir.

Çözüm Önerisi 5: Meslek mensuplarının mükelleflerinden tahsil edeceği asgari ücret tarifesi her yıl hazine ve maliye bakanlığı tarafından yayınlanmaktadır. Muhasebe ücretinin pazarlığına girmek isteyen mükellefe bu tarife ibraz edilmesi durumunda bu pazarlığın önü kesilebilir. Bazı durumlarda asgari ücret tarifesi dahi meslek mensubunun verdiği hizmeti karşılamamaktadır.

Beklenti 6: Meslek odası meslek mensuplarının düşünce ve görüşlerini ifade edebileceği tebliğ ve makalelerin yayınlanmasına yardımcı olmalıdır.

Çözüm Önerisi 6: Her meslek odası kendi web sitelerinde forum köşeleri oluşturarak bu formlarda bütün üyelerin görüşlerini, eleştirilerini ve önerilerini paylaşılabilen platformları oluşturması gerekmektedir. Bu vesile ile herhangi bir meslek mensubunun bir uygulama ile ilgili kafasındaki tereddütleri paylaşması durumunda konu ile ilgili net bilgiye sahip başka meslek mensupları tarafından açıklama yapılması, yasal dayanağını belirterek sürece katkıda bulunabilirler. Böylelikle pratikteki uygulama hataları minimize edilebilir. Ayrıca muhasebe meslek mensuplarının meslekleri ile ilgili araştırma yapmak isteyen araştırmacıların mülakat ve anket gibi verilerin toplandığı belgeler meslek mensupları tarafından çoğu zaman doldurulmak istenmemekte ve zaman kaybı olarak görmektedirler. Bu durum meslek mensuplarını ilgilendiren konularda bilimsel yayınların çıkmasını engellemektedir. Meslek odasının muhasebe mesleğini ve meslek mensuplarını ilgilendiren konularda araştırmaların yapılmasına yardımcı olması gerekmektedir. Muhasebe mesleğiyle ilgili bilimsel yayınların çıkması mesleğin gelişimine olumlu katkısı olacaktır.

Beklenti 7: Meslek odası meslek mensuplarının, mesleki kuralları ihlalleri konusunda yaptırım gücü yüksek önlemler getirmelidir.

Çözüm Önerisi 7: Meslek odası kurulları tarafından muhasebe büroları sıkı bir denetim ve takibe tabi tutulması gerekmektedir. Bu denetimler belirli aralıklarla ve rutin hale gelerek yapılması gerekir. Bu durumu gören meslek mensupları sürekli kendi faaliyetlerini denetimde görmesi nedeniyle daha ciddi ve daha itinalı çalışmak zorunda kalacaktır.

Beklenti 8: Meslek odası meslekle ilgili ihtiyaç duyulan konularda danışmanlık hizmeti vermelidir.

Çözüm Önerisi 8: Bu konuda özellikle meslek odasının yönetim kurulu tarafından meslektaşlar arasında en çok bilgi ve tecrübeye sahip kişilerden komisyonlar oluşturarak (vergi mevzuatı takip komisyonu ve SGK mevzuatı takip komisyonu gibi) meslektaşları süreç içerisinde yapılan

değişikliklerle ilgili bilgilendirebilir, motive edebilir ve yanlış uygulamaların önüne geçerek hataları minimize edebilir.

Sonuç olarak bu çalışmada muhasebe meslek mensuplarının mesleğe bakışı, beklentileri ve yaşadıkları sorunları algılama düzeyleri araştırılmıştır. Yapılan analizlerden elde edilen bulguların önem sırası değişmekle birlikte literatürle paralellik göstermektedir. Gelecekte yapılacak araştırmaların daha büyük ölçeklerde uygulanması daha geniş bir katılım oranının sağlaması bakımından yararlı görülmektedir.

Kaynakça

- Abdioğlu, H., Demirkapı, E., ve Erdöl, M. (2014). Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Usul Kanunu'na Göre Defterlerin İncelenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F., Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 21(1), 91-105.
- Akbulut, Y. (2010). *Sosyal Bilimlerde Spss Uygulamaları*. İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık
- Akgün, B. (2018). *Türkiye'de Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorunları ve Çözüm Önerileri* [Yüksek lisans tezi, Adıyaman Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanı.
- Arslan, R. (2020). *Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleğe Bakışı, Beklentileri, Sorunları ve Çözüm Önerileri Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Bir Uygulama* [Yüksek lisans tezi, Uşak Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanı.
- Aydemir, İ., ve Arslan, R. (2020). Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorunları ve Çözüm Önerileri Mardin İli Uygulaması. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(19), 104-133.
- Aydemir, O. (2015). Muhasebe Meslek Mensuplarının Karşılaştıkları Sorunlar ve Beklentiler. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (67), 71-84.
- Balsarı, Ç., Dalkılıç, A., Çakar, U., ve Alakavuklar, O. (2013). *Etik: Muhasebe Mesleği Yönünden Değerlendirme*. Ankara: Mu-Den A.Ş.
- Bilen, A., Kutukız, D., Aydemir, İ., Altıbay, A., Kısacık, H., ve Nefes, E. (2016). *Neden ve Niçinleri İle Temel Muhasebe (Teori ve Uygulamalar)*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bişgin, A., Ünlüer, S., ve Üyümez, M. (2020). Muhasebe Meslek Mensupları ile Mükelleflerin Beklentileri ve Sorunları: Nitel Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 15(2), 625-648.
- Büyüköztürk, Ş. (2019). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı* (25. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö., ve Köklü, N. (2019). *Sosyal Bilimler İçin İstatistik* (21. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cemalcılar, Ö., Benligiray, Y., ve Sürmeli, F. (2004). *Genel Muhasebe*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Çonkar, M. (2015). *Genel Muhasebe*. Ankara: Kocatepe Akademi Yayınları.
- Daştan, A., Bayraktar, Y., ve Bellikli, U. (2015). Muhasebe Mesleğinde Etik İkilem ve Etik Karar Alma Konularında Farkındalık Oluşturma Trabzon İlinde Bir Araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 29(1), 63-82.

- Dızman, Ş., ve Güney, S. (2015). Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorunları Kamu'da Karşılaşılan Olumsuzluklar ve Beklentiler (Erzincan İli Uygulaması). *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 16, 97-110.
- Eymen, U. (2007). *SPSS 15.0 Veri Analiz Yöntemleri*. İstatistik Merkezi Yayın No: 1.
- Gülçin, K. (2018). Muhasebe Mesleğinin Gelişimi ve Meslek Mensuplarının Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(58), 669-682.
- Huck, S. (2008). *Reading Statistics and Research* (5th ed.). Boston: Pearson.
- Kalaycı, Ş. (2006). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kaplanoğlu, E. (2014). Muhasebe Stajyerlerinin Meslek Mensuplarından ve Meslek Örgütlerinden Beklentileri: Manisa İli Araştırması. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 28(4), 265-284.
- Kızıl, C., Aslan, T., ve Kızay, Ö. (2019). Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorunları ve İlgili Çözüm Önerileri: Kocaeli Örneği. *İda Academia Muhasebe ve Maliye Dergisi*, 2(1), 23-37.
- Köroğlu, Ç., Kaderli, Y., ve Zeytun, Y. (2015). Measuring the Relationship Between the Theoretical Knowledge Given in Accounting Education and the Accounting Sector Practices: Evidence From Aydın. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 289-302.
- Kutlu, H. A. (2008). Muhasebe Meslek Mensupları ve Çalışanlarının Etik İnkilemleri: Kars ve Erzurum İllerinde Bir Araştırma. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 143-170.
- Özdemir, M. (2019). Muhasebe Meslek Adaylarının (Stajyerlerinin) Sorunları ve Beklentileri: Giresun Özelinde Bir Araştırma. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(21), 377-390.
- Pallant, J. (2017). *SPSS Kullanma Kılavuzu: SPSS ile Adım Adım Veri Analizi*. (S. Balcı ve B. Ahi Çev.) Ankara: Anı Yayıncılık 2. Baskı. (Orijinal eserin yayım tarihi 2015).
- Sakarya, Ş., ve Kara, S. (2010). Türkiye'de Muhasebe Meslek Etiğine Yönelik Düzenlemeler ve Meslek Mensupları Tarafından Algılanması Üzerine Bir Alan Araştırması. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12(18), 57-72.
- Tekin, H. (1997). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: Mars Matbaası.
- Tosunoğlu, B., Cengiz, S., ve Anadolu, Z. (2018). Uluslararası Muhasebe Eğitimi Standartları Kapsamında Muhasebe Eğitiminin Türkiye'deki Akademisyenler ve Muhasebe Meslek Mensupları Açısından İncelenmesi. *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 179-192.
- Turgut, M., ve Baykul, Y. (1992). *Ölçekleme Teknikleri*. Ankara: Ösym Yayınları.
- Türmob. (2021, 08 Mart). Erişim adresi: [https://www.turmob.org.tr/istatistikler/c8172e63-2bef-4919-a863-86e403bdfd0a/meslek-mensubu-dagilim-tablosu-\(sm-smmm\)](https://www.turmob.org.tr/istatistikler/c8172e63-2bef-4919-a863-86e403bdfd0a/meslek-mensubu-dagilim-tablosu-(sm-smmm))
- Ünal Uyar, G. (2018). SM ve SMMM Unvanlı Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorunları ve TÜRMOB'dan Beklentileri. *Journal of Current Researches on Business and Economics*, 8(2), 331-344.
- Wilks, T., & Zimbelman, M. (2004). Decomposition of Fraud-Risk Assessments and Auditors' Sensitivity to Fraud Cues. *WILKS, T. J., & ZIMBELMAN, M. F. (2004). Decomposition of Fraud-Risk Assessments and Auditors' Sensitivity to Fraud Cues. Contemporary Accounting Research*, 21(3), 719-745.

Yazarkan, H., ve Yılmaz, Z. (2016). Muhasebe Stajyerlerinin Staj Eğitiminde Karşılaştıkları Sorunlar ve Beklentileri: TR90 Bölgesinde Bir Uygulama. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 30(2), 285-302.

Yıldırım, S., ve Güney, S. (2012). Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin Genel Sorunları: Erzurum İli Örneği. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, (36), 35-48